శివ వేంకటీయ గ్రంథమాల. పంచమపుష్పం.

పామఱ్ఱు (స్థాప) జయధ్వజ చరిత్ర.

ఇది

1913 సం॥ 12 డిశంబరు తేదీని జరిగిన ఢిల్లీపట్టాభిషేక స్మరణచిహ్న తృతీయవర్ష వర్ధంతిమహోత్సవసమయమందు శ్రీమత్పంచమజార్జి చక్రవర్తివిజయడిండిమమై వెలువడునటుల

అడవి సాంబశివరావు

నందగిరి వేంకటప్పారావు

అను

శివ వేంకటకవులచే

విరచింపఁబడి

పామఱ్ఱు కారొనేషన్ కమిటీవారిచేఁ బ్రచురింపఁబడియె.

బెజవాడ వాణీముద్రాక్షరశాలయందు

బి. కే. స్వామిచే

ముద్రింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు.

1914.

[వెల రు 0-1-0.

శివ వేంకటీయ గ్రంథమాల. పంచమపుష్పం.

పామఱ్ఱు (స్థూప) జయధ్వజ చరిత్ర.

ఇది

1913 సం॥ 12 డిశంబరు తేదీని జరిగిన ఢిల్లీపట్టాభిషేక స్మరణచిహ్న
తృతీయవర్ష వర్ధంతిమహోత్సవసమయమందు
శ్రీమత్పంచమజార్జిచక్రవర్తివిజయడిండిమ
మై వెలువడునటుల

అడవి సాంబశివరావు
నండ[illegible] వేంకటప్పా[illegible]వు
అను
శివ వేంకటకవులచే
విరచింపఁబడి

పామఱ్ఱు కారొనేషన్ కమిటీవారిచేఁ
ప్రచురింపఁబడియె.

బెజవాడ వాణీముద్రాక్షరశాలయందు
బి. కే. స్వామిచే
ముద్రింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు.

1914.

పీఠిక.

శ్రీమదనంతాఖ్యాన్వర్థకావనీచక్రంబునం గల సకల మానవజాతులకుం బితృ మాతృ దేవ భూధవభక్తిపూజలలో రాజభక్తియే ప్రప్రథమగణ్యంబై, సంతతాచరణీయంబై, నితాంతానందదాయకంబై, యనంతఫలసౌఖ్యప్రదంబై, యాజన్మాంతరక్షణకృత్యంబై యొప్పారుచుండె. తత్కారణం బేమన! జననీజనకులు బాల్యావస్థాంతముదనుక నే ప్రోదిసేయుదురు; పిమ్మట మరణాంతమువఱకు భూనేతయే పోషింపవలసియున్నది. అనిర్వాచ్యస్వరూపుండగు దేవుండు మనల కఖిలసౌఖ్యంబు లొడఁగూర్చు నింద్రియావయవంబులను, సర్వవస్తు సముదాయంబులను దయాదృష్టితో సృష్టించియున్నను భూభృద్రక్షితులము గాకున్నచోఁ బ్రయోజనంబులం గననేరము. పూర్వపురాణదృష్టాంతంబులేగాని ప్రస్తుతము ప్రత్యక్షముగా నీశ్వరుండు మనకు వరంబులొసంగుట కలలోనివార్తలని లోకజ్ఞానులకు వేఱుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదుగదా. ప్రాచీనార్యులు గూడ "నావిష్ణుః పృథివీపతి" అని దైవస్వరూపుడు భూలోకమున భూపతియేయనివక్కాణించియుండిరి. గావున రాజభక్తి ప్రతిమానవునకు సంపత్కరంబని నిశ్చయార్థం బిడుచున్నది.

శ్రీమత్పంచమజార్జిచక్రవర్తికిని, మేరీచక్రవర్తినికిని ఆ 1911 సం॥రము డిశంబరు 12వ దినమున ఢిల్లీలోఁ బట్టాభిషేకంబయినదని యెల్లరకుం దెలిసినవిషయమేగదా. ఆనంద

ర్భమునఁ దదీయజ్ఞాపకార్థంబై మా పామర్రుగ్రామంబున శ్రీ డిప్యూటీతహశ్శీలుదారుగారగు మహమ్మదు హుమాయూన్ సాహేబుగారి ప్రోత్సాహంబుచే నొక శిలా స్తంభంబు ప్రతిష్ఠింపఁబడియె. ఆ మహామహుని రాజభక్తిని, రాజభక్తిప్రపూర్ణామృతవచనబోధావిర్భూత కార్యసాఫల్యమును వెల్లడించు కవిశిఖామణులు మాయూర లేనందున నేఁటి కాకొలంత బ్రహ్మశ్రీ శివవేంకటకవులచే నివారింపంబడినది. ప్రయాసమని యెన్నక మాకోర్కి నీడేర్చి వందనీయులయిన యేతత్కవుల కనేకవందనంబు లాచరించుచు, వారి చరిత్రము నించుక దెల్పి కృతజ్ఞతాసూచకుల మగుచున్నారము.

(1) ఈ కవులలో మొదటివారు బ్రహ్మశ్రీ అడవి సాంబశివరావుపంతులుగారు. వీరి నివాసము కైకలూరుతాలూకా బొమ్మినంపాడు. ఆంధ్రమత్స్యపురాణ బిల్వనాథీయ సాత్రాజితీయ ప్రముఖోద్గ్రంథముల నిరువదైదు రచించిరి. నియోగి బ్రాహ్మణులు. సాంఖ్యాయనసగోత్రీకులు.

(2) రెండవవారు మధ్వశ్రీ నందగిరి వేంకటప్పారావుపంతులుగారు. గుడివాడతాలూకా అంగలూరునివాసులు. మధ్వబ్రాహ్మణులు. విశ్వామిత్రసగోత్రీకులు. శ్రీమద్రామాయణాద్యుత్తరకాండ, శుద్ధాంధ్ర భీమసేనవిజయాది పంచవింశతి గ్రంథకర్తలు. పదాఱేండ్లప్రాయంబుననే యష్టావధానమొనర్చిన మేధావంతులు. వ్యయప్రయాసలకోర్చి తమ నివాసగ్రామంబున బాలికాపాఠశాల స్థాపించి యత్యున్నతస్థితికిఁ దెచ్చిన మహోదారులు. స్వార్థత్యాగులు.

(3) వీరిరువురు చిరకాల స్నేహితులు. సమవయస్కులు. (సుమా రేబదేండ్ల వయస్సుగలవారలు) సమ గోత్రీకులు. సహజపాండిత్యులు. ఉభయభాషా కోవిదులు, గానఁ దమ మిత్రత్వమును సార్థకపరచుకొనుటకై తమ హృదయమ్ముల కుం బలెనే తమ నామంబులకుంగూడ మిత్రత్వముం గలుగఁ జేసి "శివవేంకటకవులను" మిశ్రమనామము ధరించి 1912సం॥ రము మొదలు, కనకదుర్గాస్తోత్రరత్నమాల, బ్రహ్మాపత్రా భ్యుదయము, జగన్నాధీయాది షట్కుసుమంబులచే శివవేంక టీయ గ్రంథమాలనలంకరించిరి. ఈమధ్య శ్రీవడాలి జగన్నాథ దేవస్థానపరిపాలకులచే "ప్రబంధకవిపంచానన" మను బిరుద ము నందినట్లు తెలియుచున్నది. కవితాకన్యక వీరియభీష్టముల సంతతం బిచ్చుచుండుఁగాక.

ఇట్లు బుధవిధేయుండు,

పామఱ్ఱు,
15—5—1914.

B. NAGIREDDI.
కాలక్షేప కమిటి మెంబరు,
పామఱ్ఱు, కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీరస్తు.

పామఱ్ఱు జయధ్వజ చరిత్ర.

శా. శ్రీవిద్యోతసమస్తలోకపటలీ
సృష్టిస్థితిక్షేపణ
ప్రావీణ్యోల్లసదాత్మశక్తిమహిమో
పస్యస్తసర్వేశ్వర
త్వావిఖ్యాతదయామయాకృతియుతుం
డై సర్వగుం డౌమహా
దేవుం డీయుత జార్జిభూమిపతికిన్
దీర్ఘాయురారోగ్యముల్.

మ. చిరకారుణ్యముతోడ హైందవజన
క్షేమార్థియై హాస్తినా
పురసింహాసన మెక్కి భారతమహీన్
భూఋష్ఠ తేజోమహ
త్తరఁ గావించినజార్జిభూపతిజయ
స్తంభంబు పామర్రిలో
స్థిరమై యారవితారకంబుగను ద
చ్చిహ్నంబుగా నొప్పుతన్.

క. భూషణ మై పాముర్తికి
శేషుఁడు ధర మోచి యుల్లసిలునంతకు సం
తోషమున జార్జికారో
నేషన్‌కమిటీ దృఢముగ నెగడెడుఁ గాతన్.

పాముర్రు జయ స్తంభము.

క్రీ-శ 1911 సం॥ రంది 12 డిశంబరు తేదీకి హిందూదేశము నకు సుమారు రెండువందలసంవత్సరములనుండి కలుగఁ జాలనిమహైశ్వర్యము, మహాగౌరవము లభ్య మైనది. కావున అనుదినము సువర్ణాక్షరములతో వ్రాసి యుంపఁ దగినమహాధనము. ఆ సుదినము రాజభక్తిపూరితు లగుహైందవులకుఁ దరతరములను జ్ఞాపకమునం దుంచుకొని, పూజింప వలసినట్టి దివ్యధనము. భారతీయులమనంబుల రాజదర్శనము లేక చిరకాలమునుండి నాటుకొనినయజ్ఞానాంధకారంబు దూరంబు సేయుటకు లభ్య మైనవిమలజ్ఞానాంజనము. ఆమహాసుదినము తరతరములవరకు జ్ఞాపక ముండునటుల భరతవర్షంబున నెల్లెడల వివిధోపాయంబుల స్తూప, మందిర, పాఠశాలాదిచిహ్నంబులు నెలకొలుపఁబడినవి. ఇందు "స్తూప" మనునామాంతరము గల జయస్తంభమును బ్రతిష్ఠించుట, ఆ స్తంభము చలనము లేక ఆచంద్రతారకముగ నిలిచి, యనుదినము ప్రజల కీసుదినము జ్ఞాపకము సేయు చుంట కే; గాన నుత్తమసాధన మగుటకు సందియము లేదు. పాముర్రుగ్రామమున నట్టిజయస్తంభ మాసుదినమున స్థాపింపఁబడినది. పూర్వకాలమున మహాకీర్తిప్రతిష్ఠలు గాంచినసర్వంసహాపతులు తమపరిపాలనజ్ఞాపకము ల

యినజయ స్తంభములు ప్రతిష్ఠించువాడుక కలదు. ఇటలీలోఁ గొన్ని జయ స్తంభములు కలవు. మహాఅలగ్జాండరు, నెపోలి యను మొదలగు మహాజయశీలురు తమజయములను దెలుపు జయ స్తంభములను నాటిరి. హిందూదేశమునందును ఈఆచారము సంప్రదాయసిద్ధముగా వచ్చు చుండినది. కుతుబుమైనారు ఇట్టి జయ స్తంభమే. హస్తినాపురమున మహమ్మదీయప్రభువులు నాటినజయ స్తంభములు గలవు. సింహాచలప్రాంతమున శ్రీకృష్ణదేవరాయలువారు జయ స్తంభమును నాటిరి. లెక్కింపఁ దలఁచిన నిట్టిజయ స్తంభము లక్కడక్కడ పెక్కులు గలవు. మనపామఱ్ఱులో నిలిపినశ్రీపంచమజార్జిజయ స్తంభమును నట్టిదే. ఇట్టిజగద్విఖ్యాతజయ స్తంభస్థాపనాధికరణం బగు పామఱ్ఱుచరిత్ర మించుక యిచట ముచ్చటింప వలసి యున్నది.

కం. పాము వసియించుమఱ్ఱికి
గ్రామము కుఱఁగఁటను గలుగఁ ♦ గాఁ గాంచిజన
స్తోమమ్ము "పాముమఱ్ఱనఁ"
బామ ఱ్ఱనియుదియు పిదప ♦ వాడుక పడియెఁ.

ఈపామఱ్ఱునకు సమీపమునఁ బూర్వకాలమునందు "నాగులేరు" అనుచిన్ననది ప్రవహించు చుండెడిది. ఆనదికి సమీపమున నొకతమ్మికొలనును, దన్మధ్యమున దివ్యప్రతిష్ఠితం బగు నొకశివలింగమును గలవు. ఆకొల నెల్లకాలము నేనుఁగులోఁతునీరు కలిగి యుండెడిది. దానినడుమ నుండినలింగమును ఆ ఏటిని మించి పైకిఁ గనఁబడు చుండెడిది. ఆలింగముయొక్క పాను (పీఠము) ఎంతఁలోతున నుండెడిదో తెలియ రా కుండెను.

ఆశివలింగమును బూర్వకాలమున నాగులు ప్రతిష్ఠించి రని
యు, దదభిషేకతీర్థముకొఱకే తత్సమీపమున కొకచిన్నినదిని
దెచ్చిరనియు, నాగులు తెచ్చినది గనుకనే దానికి "నాగులే"
రనునామము కలిగె ననియుఁ జరిత్రాంశ మైనవృద్ధసంవాదము
కలదు. ఆశివలింగమును నిరాభరణమై, జలమధ్యగతమై, మ
హాప్రభావకలితమై, దివ్యపూజితమై యుండె నఁట. ఆలింగము
శిరంబున నొకపద్మ ముద్భవించి యెల్లవేళల వికసించి మనో
హరపరిమళంబు వెదజల్లు చుండునఁట. ఆకొలను గట్టున శా
ఖాశిఖాగ్రచుంబితదిగంత మగునొకమహావటవృక్షంబు వర్ధిల్లు
చుండెను. ఆవృక్షకోటరంబున నొకమహానాగంబు నివసించి
ప్రత్యహంబును నాశంభులింగమునకుఁ జుట్టుకొని నాగాభరణా
లంకారమై యుండునఁట. ఇట్లు చిరకాలము నడువఁ గ్రమంబు
న నాచెరువు కొంతపూడి తన్నికటమున నొకగ్రామంబు ని
ర్మింపఁబడియె. అంతఁ గొంతకాలమునకు మహమ్మదీయప్రభు
త్వము వచ్చి, హిందూదేవాలయము లున్మూలించి, మూలవి
గ్రహంబులపీఠంబులందు నిక్షేపింపఁబడినధనరాసులఁ గొల్లఁగొ
నుట తటస్థ మయ్యె. ఆమహాసంక్షోభకాలమున నొకమహ
మ్మదీయసేన యీగ్రామమార్గమునఁ బోవుచు నీలింగము మ
హాప్రభావసంపన్న మనియు, నద్భుతాకారకలిత మనియు,
హిందూజనులచే నతిభక్తిశ్రద్ధలఁ బూజింపఁబడు చున్న దని
యు విని, దీని నున్మూలించినచో దీనిక్రిందఁ బెక్కురొక్కము
సిక్కఁ గల దని తలంచి, యందునకుఁ గడంగి, తటాకముఁ జొ
చ్చి లింగమును బెరుకుటకు మనుష్యసాధ్యము గా నంతలోఁ
ను గలసి రందుండుటచే సామజంబుం బురికొలిపి దాని ను

న్మూలింపఁ జొచ్చిరి. అగ్రజంబు తనకు సహజం బగుపద్మనా
భోన్మూలనాభిలాషచే లింగశీర్షవిరాజమానం బగుకమలంబు
గ్రహించి లాగఁ జొచ్చినఁ గరికరాకృష్యమాణం బై లింగ
మూర్ధగతసరోజంబు మూరెఁడుపొడుగు నాళంబుతోఁ బెకలి వ
చ్చినఁ దద్వివరంబునుండి శోణితప్రవాహంబు పెల్లుచ్చి కొ
ల నెల్లఁ గప్పి, లోహితద్యుతుల మప్పి, యందలి జలంబులకుఁ
గీలాలనామంబు సార్థకంబు గావించె. ఆ యద్భుతం బగువిశే
షంబు గాంచి భయాకులంబు లై యుల్లంబులు తల్లడిల్ల నా
ఝుల్లకులు కనుకనిం బరచిరి. లింగశిరోగ్రంబునుండి యున్మూ
లితం బైనపద్మనాళంబు వెడలినప్రదేశంబున నిప్పటికిని మూ
రెఁడులోఁతున గుంటపడి కనుపించు చున్నది. ఇప్పటికిని ఆ
గుంటలో ప్రతిదినమును నీళ్ళుపోసి కడిగి వస్త్రఖండముచేఁ జ
క్కఁగాఁ దడి యొత్తు కున్న సందుఁ బూతిగంధము వెడలు
చున్నది. ఇది నేఁటికిని ప్రత్యక్షాంశముగ నున్నది. ఇది యీ
శ్వరమహిమ కాక వే రేమని చెప్పవచ్చును! నవనాగరికు
లిట్టిసంగతులు కట్టుకథ లని, యసత్యము లని వాదింప వచ్చెద
రని మే మెఱుఁగుదుము; కాని సత్య మగుకథ చెప్పక, వారికి
వెరచి మరుగుపరచు టుచితము కాదు గదా! అయినను
ఈశ్వరమహిమ లద్భుతములు. నవనాగరికులవాదములకీశ్వరుఁ
డే సమాధాన మియ్య వలయుఁ గాని మనతరము కాదు. ఈ
విశేషము ప్రత్యక్షముగఁ గనియు, వినియు, దద్గ్రామీణు లా
లింగమునకు నిత్యపూజోపచారములు భక్తిపారీణులై జరుపు
చుండిరి. కాలక్రమమున నక్కాలను పూడి, తత్పరిసరంబున
గ్రామము వృద్ధి కాఁ జొచ్చినంతట, ఆలింగ మున్నస్థలము బై

టపడినందున నప్పటిభక్తాగ్రేసరు లాలింగమున కాలయమంటప ప్రాకారాదులు కట్టించి "సోమేశ్వరస్వామి" యనినామం బిడి, నిత్యోత్సవాదులు యథావిధిగ నొనర్పఁ జొచ్చిరి. ఆ కొలని గట్టున నుండినమఱ్ఱిచెట్టు ఇప్పు డదృశ్య మైనది; కాని ఆకాలమునఁ జెట్టును, దానితొఱటలోఁ బామును నుండుట సత్యమే అయినందున దాని కెలంకుల నున్న గ్రామమునకు "పాముమఱ్ఱి" యని పేరు లభించినది. "పాము" "మఱ్ఱి" అనుపదంబులఁ గల మకారద్వయము అల్పప్రాణసవర్ణాక్షరము లగుటచే మిశ్రభావమొంది "పామ్మఱ్ఱి" అనఁబడెను. వాడుకలో ద్విత్వము తేలి, "పామఱ్ఱి" అనియు, తుది రేఫముమీఁది ఇత్వ ముత్వమై "పామఱ్ఱు" అని వాడుకపేరై నేఁటికి నట్లే పిలువఁబడు చున్నది. కొందరు శ్రోత్రియప్రాయులు ప్రథమాక్షరమునకుఁ, గ్రారవడిం జేర్చి, "ప్రామఱ్ఱు" అందురు; గాని అది సాధువు కాదు. ఉత్పత్తి ననుసరించి జనసామాన్యమునకు వాడుకలో నుండు "పామఱ్ఱు" అనుపేరే సాధువు గాన మే మీ చరిత్రయం దాపేరునే వాడెదము. ఇది పామఱ్ఱు గ్రామమునకు సంబంధించిన పూర్వగాథ.

ఇప్పు డీగ్రామము చుట్టుపట్టులఁ గల గ్రామములందు గళ్గ్రామమై, గుడివాడతాలూకాయందు "డివిజన్" అనునంతర్భాగమునకు నాధారమై యున్నది. ఈ "డివిజన్"కు సంబంధించి 65-గ్రామము లున్నవి. డివిజన్ పరిపాలకుఁ డగు డిప్యూటీతహశ్శీలుదారుకార్యస్థాన మీగ్రామమందు గలదు. 1910సంవత్సరంలో తాలూకాలువిభాగించినప్పు డీ"పామఱ్ఱు" డివిజన్ గాఁ జేయఁబడినది. ప్రథమమం దిచ్చటికి మ.రా.రా.

నందూరి రామచంద్రరావుపంతులుగారు డిప్యూటితహశ్శీలు దారుగా 1-11-1910 తేదినవిచ్చేసి ప్రజలను దనకన్నప్రజల వలె భావించి న్యాయముగను నెమ్మదిగను బరిపాలించి సర్వ జనులచే మెప్పువడసిరి. కొలఁదికాలములోనే మ.రా.రా. మహమ్మదు హుమాయూన్ సాహెబుగా రాస్థాన మలంకరించిరి. ఇక్కాలమే మనప్రస్తుతచరిత్రనాటకమునకు నాంది. వీరి పరిపాలనోజ్జృంభణకాలమునందే శ్రీ శ్రీ పంచమజార్జిచక్రవర్తిగారు ఢిల్లీనగరంబునఁ బట్టాభిషేకమహోత్సవము నంగీకరించినశుభదినము వచ్చినది. ద్విశతాబ్దములనుండి హిందూదేశమున కలభ్యమైన రాజసందర్శనమహోత్సవమున కీదేశము పరిపూర్ణరాజదర్శనమహోత్సవమునం బొంగి పెంపునం బొంపిరివోవురత్నాకరంబు ననుకరించి యెచ్చోటఁ జూచినఁ బెచ్చుపెరుగుమహోత్సవములతో నుల్లసిలు చుండె. అమ్మహోత్సవ మిచటను శోభాయమానముగ జరుప నెంచి తదుత్సాహపూరితు లగుమహాజనులవలన "5 వేలరూప్యంబులు సమకూర్పఁబడి నాఁటిదినము శ్రీమచ్చక్రవర్తి, చక్రవర్తినీల యూరేగింపుమహోత్సవము మహావైభవముతో నెరవేర్పఁబడి ఆసందర్భమున సంఖ్యాతీతు లగుబీదలకు అన్నదానము సేయఁబడినది. తన్మహోత్సవజ్ఞాపకార్థ మిచ్చట ‹‹ జయస్తంభము" ప్రతిష్ఠింపఁబడినది. ఇదిఇచ్చట ఆచంద్రతారార్కము స్థిరముగ నెలకొని ప్రజల కపూర్వభాగ్యనిదానం బగు నమ్మహాసుదినము సర్వదా జ్ఞాపకముచేయు చున్నది. ఈ స్తంభ మీ గ్రామముమధ్యనుండి బందరుహైదరాబాదురోడ్డు యొక్క 15వమైలులో 5-6 ఫర్లాంగురాళ్ళమధ్య (ననగాఆరవఫ

ర్లాంగులో) పుల్లేరుకాలువయొక్క వంతెనప్రక్క ప్రతిష్ఠింపఁబడినది. ఇది14½అడుగులఎత్తుగలిగి, ఎన్నఁటికిని గదల కుండునట్లు 6అడుగులలోఁతునఁ బాఁతఁబడి, నడుమున నాలుగుపలకలుగను, దానికిఁ గ్రిందను మీఁదను ఎనిమిదిపలకలుగను మలఁపఁబడి, చివర వట్రువుగాఁ జేయఁబడి యున్నది. దీనిమధ్యపలకలలోఁ దూర్పువైపుపలకమీఁద "శ్రీశ్రీపంచమజార్జిచక్రవర్తి-శ్రీమేరీచక్రవర్తినీగార్లకు ఢిల్లీ నగరమందు 12-12-1911 తేదిని పట్టాభిషేకమహోత్సవము జరిగినదని జ్ఞాపకార్థ మీ స్తంభంబు ప్రతిష్ఠింపఁబడి, 14-12-1911 తేదీని, కృష్ణాకలెక్టరు, హెచ్.ఎల్.బ్రైడ్వుడ్ దొరగారివలనఁ బ్రసిద్ధపరుపఁబడినది" అనుఅర్థ మిచ్చునట్టుల ఆంగ్లేయభాషలో

IN COMMEMORATION

OF THE

IMPERIAL CORONATION

ON 12-12-1911 AT DELHI

OF THEIR MOST

GRACIOUS MAJESTIES

KING-EMPEROR GEORGE V

AND

QUEEN-EMPRESS MARY.

UNVEILED ON 14-12-1911

By H. L. BRAIDWOOD Esq.,

Collector, Kistna.

అని లిఖింపఁబడి యున్నది. ఇట్టియనశ్వరమహాకార్యనిర్మాణమునకీప్రతిష్ఠాపనమే ఈతాలూకాకుఁ బ్రప్రథమము. ఈమహాకార్యము సంఘటించుటయందు శ్రీముహమ్మద్ హుమాయూన్ సాహెబుగారు చూపినశ్రద్ధ, ప్రోత్సాహము, కార్యనిర్వహణదీక్ష, అత్యంతశ్లాఘాపాత్రము లనుటకు లేశమును సందేహము లేదు. కావున నీసందర్భమునందు ఆమహాపురుషుని నించుకంత ప్రశంసింపక విడుచుట మాకు ధర్మము కాదు. సత్పురుషులెరికిని వందనీయులే కదా?

హుమాయూన్ పంచరత్నావళి.

మ. పరమోత్సాహముతోడ హైందవజన
ప్రాంచన్మనోభీష్టముల్
చరితార్థంబు లొనర్పఁ బంచమమహా
జార్జిప్రభుం డంచితా
దరుఁడై ఢిల్లి మహాభిషేకపదవిన్
దాల్పంగఁ దన్మంగళా
కర మాపుణ్యదినంబు శాశ్వతముగాఁ
గన్ దెల్పఁ బామత్రిలో
స్థిర మాస్తంభము నాటె, మాకుఁ గర మ
ర్థిన్ మేలు గావించి తీ
వ్రురు తేజోనిధివై మహమ్మదుహుమా
యూన్ సాహెబుగ్రామణీ ॥

మ. చిరకష్టంబుల కోర్చి రాజ్యపదవీ
స్థేమంబుఁ బాటించి యీ

భరతవర్షాన్ మొగలాయిరాజ్యరమ సం
　　　　　　భావించె ము న్నేమహా
పురుషుం డాతనిపేరు నీకె తగుఁ బెం
　　　　　　పుం దెంపు సొం పొంద స్వా
ర్థరతిన్ గైకొన కెల్లకాలము మహా
　　　　　　ధర్మానుకంపానిరం
తరచిత్తంబున సంచరించుచు మహా
　　　　　　ధన్యత్వముం గాంచితీ
వురు తేజోనిధివై మహామ్మదుహుమా
　　　　　　యూన్ సాహెబుగ్రామణీ ॥

మ. ధరణిన్ జన్మము దాల్చినందులకు స
　　　　　　త్యస్థేమమున్ సత్కృపా
పరిణామంబు పరోపకారనిరతిన్
　　　　　　బాటించు చున్నన్ మహా
పురుషాంకంబు లటంచు నీచరితమే
　　　　　　బోధించు వేనోళ్ళ నే
కరణిన్ నిన్ననువర్తనీయచరితున్
　　　　　　గాఁ బ్రస్తుతిం జేయ రి
ద్ధర ధన్యాత్ములు నిన్నెరింగిన భవ
　　　　　　త్కార్యంబులన్ గన్న న
త్యురు తేజోవిభవా! మహామ్మదుహుమా
　　　　　　యూన్ సాహెబుగ్రామణీ ॥

మ. స్థిరమై మించినదైవభక్తి యెడఁదన్
　　　　　　జెన్నారఁగా దానితో

సరిగా నొప్పినరాజభక్తియును నై
　　　　　　　　　శ్చల్యంబునన్ నీయెడన్
గర మొప్పారెను నీమనోద్రఢిమ యె
　　　　　　　　　క్కాలంబునన్ గన్న ని
ర్భరలోకాపకృతిప్రవీణ మగుచున్
　　　　　　　　　బాటిల్లు నీయట్టిస
త్పురుషున్ బాలకుఁ గాఁగఁ గాంచినప్రజల్
　　　　　　　　　పుణ్యాత్మకు ల్గారె య
త్యురుతేజోవిభవా! మహమ్మదుహుమా
　　　　　　　　　యూన్ సాహెబుగ్రామణీ ॥

మ. మరి నీపల్కులు విన్నధన్యుఁడు సుధా
　　　　　　　　　మాధుర్య మి ట్లంచుఁ దా
నెరుగున్ నిన్నొకసారిఁ గన్నసుజనుం
　　　　　　　　　డిష్టార్థసంపత్తిని
ర్భరుఁ డౌ నీపరిపాలనం బవనివా
　　　　　　　　　రల్ రామరాజ్యంబువై
ఖరియెల్లన్ జవి చూతు రిట్టినిను దీ
　　　　　　　　　ర్ఘప్రాభవారోగ్యసు
స్థిరసంపద్యుతుఁ జేసి బ్రోచుతఁ గృపా
　　　　　　　　　దృష్టిన్ జగన్నాథుఁడ
త్యురుతేజోవిభవా! మహమ్మదుహుమా
　　　　　　　　　యూన్ సాహెబుగ్రామణీ ॥

ప్రజలమనోలవాలంబుల నంకురించినరాజభక్తి మహ
దుహుమాయూన్ సాహెబుగారి వాఙ్మాధుర్యరససేకము

చేఁ బ్రోదియై, పెరిగి, సత్ఫలదాయకమై, ఇంతటిమహాకార్య మొనర్చుటకు వలయుద్రవ్య మవలీల సేకరింపఁ జేయుటయేగాక, ఈప్రతిష్ఠాపన మనువత్సరమును దన్మహోత్సవసూచకంబుగఁ దత్పుదినంబున బీదల కన్నదానము సేయుట మొదలగుసత్కార్యాచరణమునకుఁ గాను "కారోనేషన్ కమిటీ" అను పేర నీగ్రామమున శాశ్వతసమాజ మొకటి స్థాపింపఁ జేసినది.

ఈకమిటీకి అప్పటప్పటి కీడివిజన్ కు పాలకుఁడుగా నుండుడిప్యూటితహశ్శిలుదారుగారు ప్రసిడెంటుగను, మద్దిపట్లశెక్షన్ D. P. W. సెక్షన్ ఆఫీసరుగారు (సెక్రటరీ) కార్యదర్శిగను, పామర్తి గ్రామమునసబు (ట్రెజరర్) కోశాధికారిగను ప్రామర్తి సెక్షన్ కు D. P. W. సెక్షన్ ఆఫీసరుగను, మేడూరుపరగణా ఠాణేదారుగను, అప్పటప్పటికి వచ్చువారింద (మెంబర్లు) సభికులుగను, తుర్లపాటి వేంకటహనుమంతరావు, ఈ సుందరరామయ్య, యూనియన్ చైర్మన్, చిర్రావూరి కామేశ్వరరావు, మహమ్మదు యూసఫ్ సాహెబు, డాక్టరు ఖాజాఅసదుల్లాసాహెబు, బొమ్మారెడ్డి పిచ్చిరెడ్డి, బొమ్మారెడ్డి కోటిరెడ్డిగార్లు స్థిర మైన (మెంబర్లు) సభికులుగను ఏర్పాటు కాఁబడిరి. ఈసమాజము 12-11-1911 తేదీనే స్థాపింపఁబడి అప్పుడు ఉత్సవార్థము పోగు చేయఁబడినసొమ్ములో అప్పటి అన్ని ఖర్చులుపోఁగా మిగిలిన, రు556లును దీనికి శాశ్వతమూల ధనముగ నియ్యఁబడినది. ఈమూలధనమును సేవింగ్సుబ్యాంకీలోఁ గాని, సెక్యూరిటిబాండుమీఁదఁ గాని ఉంచివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చుచు దీనిమీఁద వచ్చెడువడ్డీవలనను, అనుకూల్యమునుపట్టి వసూలు చేయుచందాలధనమువలనను ప్రతి సంవత్సరం 12వ

(3)

డిశంబరు తారీఖున శ్రీరాజచక్రవర్తిగారి ఢిల్లీపట్టాభిషేకస్మరణచిహ్నముగ బీదలకు అన్నవస్త్రదానము చేయుచుండుట కుద్దేశింపఁబడినది. ఈసభవారియుద్దేశ మెంతయు శ్లాఘాపాత్రము. హిందూదేశ మందేమి, ఇతరదేశములం దేమి పెక్కండ్రు భూమిపాలురు, తత్స్మరణచిహ్నములుగాఁ బ్రజలు పెక్కు జయస్తంభములనుఁ బ్రతిష్ఠించిరి గాని, ఇట్టిసమాజము లేర్పడి ప్రతివత్సరమును లోకోపకారార్థ మన్నవస్త్రదానములు చేయు చుండు కట్టుబాటు లెచ్చటను లే వని చెప్పవచ్చును. ఇట్టిమహాకార్యకరణమున కీపామఱ్ఱుకారోనేషన్ కమిటీయే ప్రథమ మని తెలియ వచ్చు చున్నది. కాన నీ సమాజోద్దేశములను నిర్విఘ్నముగ కొనసాగించుచు, దీనివలనఁ బ్రజల కెడతెగని రాజభక్తి హృదయంబులఁ గుదురు పరుచుటకు సర్వలోకేశ్వరుం డనుగ్రహించును గాత.

సీ. అసమానరాజభ • క్తిసమేతులై ప్రజా
సామాన్యమునకు రా • జన్యభక్తి
స్థిరముగ నెలకొల్పి • పరమోపకారంబు
గావించుశ్లాఘ్యసం • కల్ప మొప్పఁ
బ్రతిసమంబును రాజ • పట్టాభిషేక మ
హోత్సవస్మరణ ప్ర • యోగసరణి
నతిబీద లగువారి • కన్నవస్త్రములిచ్చి
తత్సుకృతంబు భూ • ధవున కంచి
గీ. తాయురారోగ్యము లొసంగు • నట్లు వేఁడి
కొనెడు సత్కార్యశూరులై • మనెడునట్టి

సాధుపామర్తి కారొనే • షన్ సమాజ
సభికులను బ్రోచుఁగాన్పుతఁ • జక్రధరుఁడు.

ఈకారొనేషన్ కమిటీ ద్వితీయసంవత్సరోత్సవము 1912 సం॥ 12 డిశంబరు తేదీని, అప్పటి డిప్యూటీ తహాశ్శీలుదారుగా నగు మ. రా. రా. తాయి సుబ్బారావునాయుఁడుగారి యాజమాన్యముక్రింద జరుపఁబడినది. రాజభక్తి విషయమున మహా మ్మద్ హుమాయూన్ సాహేబుగారి కేవిధమునఁ దీసిపోని సుబ్బారావునాయుఁడుగారి ప్రోత్సాహప్రయత్నములచే(రు100) నూరు రూప్యము లధికముగఁ జందాలు పోగు చేయఁబడి వేయిమంది బీదలకు అన్నవస్త్రదానము జయప్రదముగఁ జేయఁ బడినది.

సీ. తతరాజభక్తి ప్ర • ధానుఁడై రాజన్వ
తియగు భారతవర్ష • దిష్టసూచ
నార్థతదీయ ప • ట్టాభిషేకస్మర
ణాంకానువర్షోత్స • వావసరము
నందు నృపాలున • కభ్యుదయముఁ గోరి
ప్రజలలోపల రాజ • భక్తి నిలిపి
యతిబీద లగువారి • కన్నదానము చేసి
దీపితాత్మీయ ప • రోపకార
గీ. కలనము కృపావిశేషంబు • దెలిపినట్టి
ధన్యగుణరాశి యై మించు • తాయి సుబ్బ
రావునాయని నధికదీ • ర్ఘాయు వొసఁగి
ఈశ్వరుం డెల్లయెడల ర • క్షించుఁ గాతఁ.

ఈ 1913 సం॥ రం॥ 12 డిశంబరు తారీఖున పట్టాభిషేక స్మరణ చిహ్న తృతీయసాంవత్సరికోత్సవము ప్రస్తుతపు డిప్యూటీ తహశ్శీలుదారు మ. రా. రా. వక్కలంక లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారి పరిపాలనక్రింద నత్యంత శ్లాఘాపాత్రముగ నెరవేరినది, అన్నదానముచే సంతృప్తు లగుబీదజనులు హర్షోత్కర్షాయత్తులై యీ మహాత్మునిం గూర్చి చేయు ధన్యవాదనంబులు, జయజయారావంబులు దిగంతములు బధిరీకృతములుగావించె నని చెప్పిన నది యతిశయోక్తి కానేరదు. నిరతాన్నప్రదానజాయమానవిశదయశోముక్తా వితాన సములంకరిష్ణుసకలహరిదంతరావకాశం బగుసద్వంశంబున నుద్భవించిన ముక్తామణి యగుసీమహనీయునివితరణగుణ మిట్టి దని వర్ణించి చెప్పుటకంటె ననవరతసమాశ్రిత సకలాభీష్టప్రవర్షణోత్కర్షం బగుమందారతరుపంచకం బీఘనుని దక్షిణకరాంగుళిపంచకమై యవతరించెనని చెప్పుట స్వభావోక్తి గాని వేరు కానేరదు. ఈ సుగుణాభరణుని ప్రోత్సాహమే మ మ్మీచరిత్రగ్రంథరచనమునకును బురికొలిపినది. కావునసీమహనీయుని నించుక ప్రశంసించి విరమించెదము.

సీ. భారతీలీలావి • హారభాజనకలా
వికచప్రసూనవా • టిక యనంగ
నవరసాలంకార • కవితారసాపూర
కలశాంబునిధితరం • గం బనంగ
గకుబంతనిహితత్వా • గధ్వజాయితవితీ
ర్ణాతద్వితార్థిగ • ణం బనంగ

బహురాజకార్యని ◆ ర్వహణ నైపుణ్యసం
చితకీర్తి మల్లికా ◆ లత యనంగఁ
గీ. దసరు భవదన్వవాయంబు ◆ ఘనత కీవు
నిక్కముగ ఫలరూపమై ◆ నెగడితయ్య
భవ్యగుణసంపదకలంక ◆ వక్కలంక
లక్ష్మీనరసింహరాయ క ◆ ళానికాయ.

చ. నిజముగ రాజభక్తికిని
నీవె నిదానమవై దృఢంబుగాఁ
బ్రజలకు నేర్పఁ జొచ్చితివి
భద్రగుణంబుల కీవె యిక్కవై
ఋజుత జనాళియం దలవ
రించితి వే మని సన్నుతింతు నీ
సుజనత వక్కలంక కుల
శోభిత లక్ష్మీనృసింహ పండితా.

మ. కరుణన్ బీదల కన్నవస్త్రము లొసం
గన్ నీమహోత్సాహని
ర్భరతన్ గన్గొని లేమి లేమియగుచున్
వైధాత్ర సంకల్పమున్
జరితార్థం బొనరించు నీదగు క్రియా
చాతుర్యమార్యాళి ప
ల్మరు వర్ణించును వక్కలంకకులజా
లక్ష్మీనృసింహాహ్వయా.

రూపకం - బ్యాండుమెట్టు.

౧. జార్జిచక్రవర్తికిన్ ♦ జననిమేరిరాణికిన్
ఊర్జితజయమంగళంబు ♦ లొసఁగునీశుఁ డెప్పుడున్.

౨. ఢిల్లిసింహపీఠిపై ♦ నెల్లకాలముండుచున్
చల్లగ శిరులొందుచు వ ♦ ర్ధిల్లు చున్నదుగావుతన్.

3. ఆచంద్రమార్కమ్ముగా ♦ నలరి నిబ్బరమ్ముగన్
లేచి యశోధ్వజము లవని ♦ వెలయు చుండుఁగావుతన్.

౪. తనదు ప్రజల సాటిఁగాఁ ♦ దలఁచి మనల నూటిఁగా
ఘనుఁడు జార్జిచక్రవర్తి ♦ కాచు చుండుఁ గావుతన్.

౫. శివవేంకటేయకృతియై
చవు లిడుపాముట్టు స్తంభ ♦ చారిత్రం బీ
భువి నారవితారకమై
కవిహృదయాహ్లాదకరము ♦ గా విలసిల్లున్.

సంపూర్ణము.

వెలకు దొరకు పుస్తకములపట్టీ. అంచెకూలిగాక.

1 శ్రీమద్రామాయణాద్భుతోత్తరకాండము [అపూర్వము పారాయణ యుక్తము రుచిరాలంకారభూయిష్టము 6 ఆశ్వాసములు] రు 1

2 జగన్నాథీయము [పడాలిమాహాత్మ్యము- అపూర్వగ్రంథము] 0

3 శుద్ధాంధ్రమేఘసందేశము } విప్రలంభశృంగారము 0

* 4 ఆంధ్రీకృతమేఘసందేశము } విప్రలంభశృంగారము 0

* 5 చంద్రిక [నవలాప్రబంధము ప్రతిస్త్రీపురుషుడు చదువదగినది] 0

6 బాలాశతకము [స్త్రీనీతులు] రెండవకూర్పు 0

7 సీతారామశతకము } భక్తిరసప్రధానములు 0

8 రామశతకము } భక్తిరసప్రధానములు 0

9 ఆదికేశవశతకము } భక్తిరసప్రధానములు 0

10 శ్రీశైల హనుమచ్ఛతకము } భక్తిరసప్రధానములు 0

11 బ్రహ్మప్రతాభ్యుదయము [పొగాకుమహిమ] 0

12 గంగిరెద్దు [హాస్యము] 0

13 స్త్రీవిద్యాసారసంగ్రహము [వచనము] 0

14 దొంగసామిచరిత్ర [నిజమయినకథ] 0

15 శ్రీకృష్ణమానసపూజ } సంస్కృతము రెండవకూర్పు 0

16 హరిహరస్తోత్రతారావళి } సంస్కృతము రెండవకూర్పు 0

17 కనకదుర్గాస్తోత్రరత్నమాల } సంస్కృతము రెండవకూర్పు 0.

18 అంగలూరు పితేళీభూగోళము 0.

19 పామఱ్ఱు జయధ్వజచరిత్ర 0.

20 బాలతోడవు [అమూల్యము] ఉచితముగ నొసగబ

21 నేత్రావధానచంద్రిక 0.

* అచ్చులోనున్నవి.

వలయువారు,

శివవేంకటీయ గ్రంథాలయము,

అంగలూరుపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా.

అని వ్రాయవలయును.